

Innst. 395 S

(2016–2017)

Innstilling til Stortinget fra arbeids- og sosialkomiteen

Dokument 8:130 S (2016–2017)

Innstilling fra arbeids- og sosialkomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Per Olaf Lundteigen og Kjersti Toppe om et krafttak for et anstendig norsk arbeidsliv

Til Stortinget

Bakgrunn

I dokumentet fremmes følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen gjennomgå norske lover, forskrifter og tariffavtaler med sikte på at disse er overordnet EØS-regler og EU-lovgivning på arbeidslivsområdet, og om nødvendig fremme lovforslag for å sikre dette.»

Det vises til dokumentet for nærmere redegjørelse for forslaget.

Komiteens behandling

Komiteen ba i brev av 2. mai 2017 om statsrådets vurdering av forslaget. Statsrådets svarbrev av 15. mai 2017 følger vedlagt.

Komiteens merknader

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Dag Terje Andersen, Fredric Holen Bjørdal, Lise Christoffersen og Rigmor Aasrud, fra Høyre, Stefan Heggelund, lederen Arve Kambe, Bente Stein Mathisen og Bengt Morten Wenstøb, fra Fremskrittspartiet, Lene

Langemyr og Erlend Wiborg, fra Senterpartiet, Per Olaf Lundteigen, fra Venstre, Sveinung Rotevatn, og fra Sosialistisk Venstreparti, Kirsti Bergstø, viser til forslaget og understreker viktigheten av kampen mot arbeidslivskriminalitet, useriøse aktører i arbeidslivet og uanstendige lønns- og arbeidsvilkår. Norsk arbeidsliv skal være godt, trygt og forutsigbart.

Komiteens flertall, medlemmene fra Høyre, Fremskrittspartiet og Venstre, viser til strategien mot arbeidslivskriminalitet utarbeidet av regjeringen Solberg i samarbeid med partene i arbeidslivet. Samarbeidspartiene fører en kraftfull politikk for å motvirke useriøse aktører. Flertallet mener det er avgjørende at dette viktige arbeidet fortsetter.

Et annet flertall, alle unntatt medlemmene fra Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti, viser til EØS-avtalens betydning for Norge. Den har støtte hos arbeidslivets parter og er viktig for norske eksportbedrifter. Regler Norge implementerer som følge av EØS-avtalen, er ofte minimumsregler som åpner for nasjonale tilpasninger. Dette flertallet viser videre til viktigheten av internasjonalt samarbeid i kampen mot arbeidslivskriminalitet, både innen EU-området og de nordiske landene.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti mener et seriøst og godt organisert arbeidsliv er et gode både for arbeidstakere og arbeidsgivere, men også for landet som helhet. Et omfattende trepartssamarbeid basert på høy organisasjonsgrad blant arbeidslivets parter er en sentral del av den norske arbeidslivsmodellen.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet viser til at etter snart fire år med en regjering bestående av Høyre og Fremskrittspartiet er det vanskelig å se spor av omfattende tiltak for å styrke det seriøse og organiserte arbeidslivet. Disse medlemmer viser til Representantforslag 111 S (2016–2017), fremmet av representanter fra Arbeiderpartiet. Representantforslaget inneholder 30 viktige forslag som vil fremme et seriøst og organisert arbeidsliv.

Komiteens medlemmer fra Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti viser til hvor viktig utviklingen i det norske arbeidsmarkedet er for arbeidstakers liv, helse og trivsel. Seriøse arbeidsgivere og et velorganisert arbeidsliv er avgjørende for landets produktivitetsutvikling og dermed grunnlaget for den velferd landets innbyggere sammen kan nyte godt av. En grunnleggende forutsetning for dette er, etter disse medlemmers syn, at norske lover, forskrifter og tariffavtaler er overordnet EØS-regler og EU-lovgivning på arbeidslivsområdet.

Disse medlemmer vil videre vise til grunnlaget for Stortingets vedtak om inngåelse av EØS-avtalen, St.prp. nr. 100 (1991–1992), under overskriftene «Et felles arbeidsmarked» og «Lønns- og arbeidsvilkår», der det henholdsvis står følgende:

«I EØS vil et firma som utfører tjenester i et annet land, ha anledning til å bringe med seg sine egne arbeidstakere. Betydningen av dette begrenses imidlertid av at alle EØS-land kan gjøre sin lovgivning om arbeidsvilkår og avtaler om lønns- og arbeidsforhold gjeldende for all form for lønnet arbeid i sitt land, uavhengig av arbeidstakerens nasjonalitet. Anvendelsen av dette prinsippet for arbeidsoppdrag av kortere varighet enn 3 måneder er ikke endelig avklart.»

Og:

«Direktivforslaget unntar arbeidsoppdrag av kortere varighet enn 3 måneder fra oppholdslandets regler om lønn og ferie. Etter regjeringens oppfatning er 3 måneder for lang tid i denne sammenheng ... Forslaget er ikke endelig vedtatt i EF, og det endelige resultatet er derfor usikkert ... Eventuelle nye EF-regler på dette området vil måtte bli gjenstand for drøftelser i EØS-komiteen. For at nye EF-regler skal bli EØS-regler, må de vedtas med enstemmighet i EØS-organene.»

Disse medlemmer vil videre vise til at daværende statsminister Gro Harlem Brundtland i en direktesendt fjernsynsdebatt på NRK med partilederne i forkant av EU-avstemmingen i 1994 uttalte følgende om faglige rettigheter:

«Altså her sitter Anne Enger Lahnstein og sier at det blir svekkede faglige rettigheter. Det er feil. Det

er feil. Det går ikke an.»

Daværende partileder i Senterpartiet begrunnet sitt standpunkt med å vise til at:

«Ja, det står det i de økonomiske retningslinjene, statsminister.»

Disse medlemmer viser til at LO-kongressen i 2013 i handlingsprogrammet for fireårsperioden 2013–2017 vedtok følgende:

«EØS avtalen påvirker norsk arbeidsliv og samfunn gjennom beslutninger fattet i EU. LO krever at norske myndigheter går imot begrensninger i retten til kollektive kampmidler, det kollektive forhandlings-systemet og retten til nasjonal lønnsdannelse. ILO-konvensjoner, norske tariffavtaler og norsk arbeidslivslvgivning må gis forrang foran EU-regler. En slik forrang må avklares mellom avtalens parter.»

Disse medlemmer viser videre til at LO-kongressen i 2017 vedtok at LO skal:

«Kreve at ILOs kjernekonvensjoner tas inn i Menneskerettsloven og ved konflikt går foran annen lovgivning, også lover med tilsvarende forrangsbestemmelser.

Norske tariffavtaler og norsk arbeidslivslvgivning må gis forrang foran EUs regler. Det må startes et arbeid for å sikre at ILOs kjernekonvensjoner tas inn i Grunnloven.»

Disse medlemmer vil vise til at flere dommer fra EU-domstolen (Vaxholm/Laval, Viking-Line, Ruffert og Luxemburg), og EØS-avtalens overvåkningsorgan ESAs press for å endre norske lover og forskrifter som oppfølging av dette, medfører en trussel mot muligheten norske myndigheter har til å sikre norske lønns- og arbeidsvilkår ved oppdrag i Norge, både i privat og offentlig sektor. Disse medlemmer vil videre vise til at allmenngjøring av tariffavtaler er et sentralt virkemiddel norske myndigheter har for å motvirke EØS-presset på norske lønns- og arbeidsvilkår, men at dette sentrale virkemiddelets betydning undergraves av EØS-avtalens overvåkningsorgan ESA.

Disse medlemmer vil her vise til at tariffavtalene innen skips- og verkstedindustrien ble allmenngjort i 2008. Bedriftene skulle i tillegg til minstelønn også dekke reise, kost og losji og et eventuelt utenbystillegg for dem som jobber langt hjemmefra. Vedtaket om allmenngjøring hadde særlig betydning for utsendte EØS-borgere som hadde blitt utsatt for sosial dumping ved blant annet svært lav lønnsutbetaling for arbeid utført i Norge. Året etter gikk ni verft til sak mot staten for å få dømt dette allmenngjøringsvedtaket ulovlig og hevdet at det bare var minstelønna som kunne bli allmenngjort – ikke utgiftene til reise, kost og utenbystillegg. NHO og Norsk Industri stilte seg som parter bak kravet til verftene.

Verftene og NHO tapte i Oslo tingrett i januar 2010, men reiste ankesak for Borgarting lagmannsrett. Lagmannsretten sendte i oktober 2010 sak videre til EFTA-domstolen for å få avklart forholdet til EØS-retten.

En enstemmig Høyesterett sa i 2013 at allmenngjøringen var i tråd med EØS-retten og viktig for den norske modellen for lønnsdannelse. NHO sendte så klage til ESA. ESA varslet i 2015 sitt standpunkt om at allmenngjøringen var i strid med EØS-avtalen, og varslet i 2016 traktatbruddsak mot Norge. Regjeringen ba i 2017 ESA godta at partene forhandler seg frem til nye bestemmelser i tarifforhandlinger, noe ESA aksepterte.

Disse medlemmer mener denne sakshistorikken illustrerer at norsk regelverk og tariffavtaler ikke er overordnet EØS-regler og EU-lovgivning på arbeidslivsområdet.

Disse medlemmer viser også til «Holship-dommen», som illustrer dette ved at Høyesterett i denne saken mente at konkurransereglene i EØS-avtalen nekter havnearbeidere å boikotte Holship for å få inngått en tariffavtale med selskapet. Det er EØS-regler om fri etableringsrett som forbyr havnearbeidere fortrinnsrett til lossing og lasting. Sju av sytten dommere i Høyesterett mente at havnearbeiderne ikke har opptrådt i strid med EØS-reglene. Rettsreglene som Høyesterett i denne dommen viser til, er det ikke mulig å reservere seg mot fra norsk side. Både konkurransereglene og reglene om fri etableringsrett tilhører den innerste kjernen av EUs regler for hvordan konkurransen og den frie flyten på det indre markedet skal foregå.

Disse medlemmer fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen gjennomgå norske lover, forskrifter og tariffavtaler med sikte på at disse er overordnet EØS-regler og EU-lovgivning på arbeidslivsområdet, og om nødvendig fremme lovforslag for å sikre dette.»

Forslag fra mindretall

Forslag fra Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti:

Forslag 1

Stortinget ber regjeringen gjennomgå norske lover, forskrifter og tariffavtaler med sikte på at disse er overordnet EØS-regler og EU-lovgivning på arbeidslivsområdet, og om nødvendig fremme lovforslag for å sikre dette.

Komiteens tilråding

Komiteen har for øvrig ingen merknader, viser til representantforslaget og rår Stortinget til å gjøre følgende

vedtak:

Dokument 8:130 S (2016–2017) – Representantforslag fra stortingsrepresentantene Per Olaf Lundteigen og Kjersti Toppe om et krafttak for et anstendig norsk arbeidsliv – vedlegges protokollen.

Oslo, i arbeids- og sosialkomiteen, den 1. juni 2017

Arve Kambe

leder

Stefan Heggelund

ordfører

VEDLEGG**Brev fra Arbeids- og sosialdepartementet v/statsråd Anniken Hauglie til arbeids- og sosialkomiteen, datert 15. mai 2017****Representantforslag 130 S (2016-2017) om krafttak for et anstendig norsk arbeidsliv.**

Jeg viser til representantforslag 130 S fra stortingsrepresentantene Per Olaf Lundteigen og Kjersti Toppe om krafttak for anstendig norsk arbeidsliv.

Representantene har fremmet følgende forslag:

Stortinget ber regjeringen gjennomgå norske lover, forskrifter og tariffavtaler med sikte på at disse er overordnet EØS-regler og EU-lovgivning på arbeidslivsområdet, og om nødvendig fremme lovforslag for å sikre dette.

Innledningsvis vil jeg understreke at jeg deler representantenes syn på betydningen av å sikre et anstendig og seriøst arbeidsliv. Regjeringen har tatt tak i sentrale utfordringer på dette området gjennom blant annet strategien mot arbeidslivskriminalitet. Tiltakene i strategien følges opp i dialog med partene i arbeidslivet.

Det går frem av forslaget at representantene anser det som en forutsetning for et anstendig arbeidsliv at EØS-avtalen og den tilhørende EU-lovgivningen viker for nasjonal lovgivning på arbeidslivsområdet og for norske tariffavtaler. Dette er etter min mening både misvisende og unyansert.

EØS-avtalen gir oss adgang til det indre marked. Det har tjent norske økonomiske interesser godt, for eksempel gjennom å dekke et stort behov for arbeidskraft i visse sektorer. Samtidig sikrer EØS-avtalen viktige felles reguleringer på arbeidslivsområdet, som i mange tilfeller har ført til en styrking av arbeidstakeres rettigheter.

I tillegg er disse reglene ofte minimumsreguleringer som åpner for nasjonale tilpasninger. Jeg er opptatt av å utnytte dette handlingsrommet der det er behov for det. Dette gjør vi gjennom en aktiv europapolitikk. Et viktig eksempel er vårt nære samarbeid med de øvrige nordiske landene, som har lignende arbeidslivsmodeller som vår. EØS-avtalen gir stort handlingsrom og etter min vurdering er det derfor ikke noe behov for å gjennomgå lovgivningen for å sikre at denne er overordnet EØS-avtalen og EU-regler.

Fri flyt av personer og tjenester kan også føre med seg noen utfordringer, i form av større risiko for useriøse arbeidsforhold og ulike konkurransevilkår. Disse utfordringene må vi møte med målrettede tiltak og gjennom mer, ikke mindre, samarbeid. Dette er

sentralt punkt i regjeringens strategi mot arbeidslivskriminalitet.

Et konkret eksempel er håndhevingsdirektivet, som Stortinget har nylig har vedtatt å gjennomføre i norsk rett. Med dette direktivet har EU vedtatt en rekke tiltak som styrker etterlevelsen av regler om lønns- og arbeidsvilkår for utsendte arbeidstakere. Helt sentralt i direktivet står mer og bedre samarbeid statene imellom. For eksempel er Arbeidstilsynet allerede i gang med å etablere et operativt tilsynssamarbeid med arbeidstilsynene i de landene som sender mange arbeidstakere til Norge.

Representantene tar også til orde for å gjøre endringer i lovgivningen om innleie av arbeidskraft. Det er bred enighet om at hovedregelen i norsk arbeidsliv skal være faste ansettelser. Samtidig mener jeg at det er nødvendig med en viss fleksibilitet. Denne fleksibiliteten ivaretas i dag blant annet gjennom adgangen til bruk av midlertidige ansettelser og innleie.

Ulike spørsmål knyttet til bemanningsbransjen og tilknytningsformer i arbeidslivet bør ses i sammenheng og i god dialog med partene i arbeidslivet. Jeg har derfor igangsatt et arbeid med partene for å se nærmere på hvilke utfordringer innenfor innleie og bemanningsbransjen som partene mener er viktige. Departementet hadde et møte med partene i april, og det vil gjennomføres et nytt møte i løpet av forsommeren 2017.